

Årsmelding for 1984

Ved direktør Ole Lie

Oversikt

Året 1984 har i noen grad markert endringer innen visse områder av landbruket. Dekningen og delvis overdekningen på det norske markedet av forskjellige matprodukter fra norsk landbruk, har de siste årene preget situasjonen. Etter en meget lang periode med underdekning og behov for øket produksjon av de fleste produkter, har det nå blitt nødvendig å kanalisere eller regulere produksjonen. Dette har slått ut i en reduksjon av lån og tilskudd til nydyrking og bruksutbygging i forhold til kostnadsnivået. Bureisingen har også blitt sterkt begrenset.

Vi har merket virkningen av denne situasjonen. Henvendelsene om undersøkelse og planlegging for dyrking av arealer til bl.a. fellesbeiter og tilleggsjord til bruk som allerede har dekket arealbehovet i relasjon til normene, er noe redusert. Dessuten har det vært en dreining av rekvisisjonene om assistanse i retning av undersøkelser og planlegging for drenering på vanskelige arealer.

Totalt sett har det ikke vært noen merkbare reduksjoner av henvendelser om undersøkelser. Det er sannsynlig at behovet for å skaffe seg større produksjonsgrunnlag for heimeavlet fôr hos mange gårdbrukere er medvirkende til dette. Pågangen om undersøkelser og planlegging av dyrkingsfelter, drenering av tidligere dyrket jord og senking av mindre vassdrag har holdt seg godt oppe tross «over-

produksjonen» og innskrenkningspolitikken.

Interessen for vatning av tørkesvake arealer har de siste årene også ført til flere arbeidsoppdrag for selskapet. Det er delvis landbrukskontorene på fylkes- og kommuneplan og Landbruksdepartementet som ønsker selskapets bistand med registreringer og planlegging. Spørsmålet om forvaltning og fordeling av vannressursene med sikte på å tilgodese landbrukets behov, har meldt seg sterkere i denne sammenheng. Det er grunn til å fremheve at landbruket må over på offensiven når det gjelder å hevde rett til vannressursene.

Vannbruksplanlegging ble tatt opp av Landbruksdepartementet for 4–5 år siden. Det norske jord- og myrselskap ble i denne forbindelse tiltenkt oppgaver med faglige utredninger både når det gjelder registrering av ressursenes størrelse og kvalitet, og behovet for vatning av landbruksarealer. Selskapet har i denne forbindelse deltatt ved noen større prosjekter, bl.a. Viggavassdraget på Hadeland og Lenavassdraget på Toten. Det har her vært et samarbeid med Institutt for georessurs- og forurensningsforskning.

Jord- og myrselskapet vil fortsatt legge vekt både på undersøkelser og behovet for opplysningsvirksomhet innen dette området.

Torvsektoren er en tradisjonell opp-

gave for selskapet. Undersøkelser og planlegging har også i 1984 medført en del arbeid. Det samme gjelder vurdering av utbygging og rasjonalisering av torvbedrifter, bl.a. i samband med finansieringsplaner og lånesøknader.

I 1984 ble selskapet av Statens tilsynsinstitusjoner for landbruket, gjødselvarerkontoret, anmodet om å medvirke ved kontrollen av torvprodukter og jordblandinger m.v. som markedsføres i Norge.

Torv til brensel har heller ikke i 1984 medført omfattende arbeid i felten. Det har imidlertid vært lagt vekt på å følge best mulig med i nye ting bl.a. produksjonsmetoder som kan ha interesse under våre forhold.

Rådgivningstjenesten har også lagt beslag på tid og arbeid for selskapets

ansatte. Behovet for rettleiding synes å ha meldt seg i sterkere grad enn tidligere. De vanskeligere forhold pga. overproduksjonen er medvirkende til dette.

Vi vil avslutte denne generelle oversikten med en takk til Landbruksdepartementet og landbrukskontorene på fylkes- og kommuneplan for et særdeles godt samarbeid. Det samme kan sies om samarbeidet med flere av instituttene ved NLH og andre institusjoner og selskaper. Et godt samarbeid, og fordeling av arbeidsoppgavene etter fagkompetanse og kapasitet, er viktig for en rasjonell løsning av samfunnsoppgavene. Selskapet har også hatt glede av et godt samarbeid med mange praktikere innen landbruket og torvindustrien.

Selskapets organer

H. M.Kong Olav V er selskapets høye beskytter

Organisasjonsformen

Det norske jord- og myrselskap er bygget opp på medlemskap av privatpersoner og institusjoner. Selskapet er således en frittstående institusjon med hensyn til valg av styre og representantskap som har vedtektsbestemte oppgaver. Representantskapet velger selskapets styre og kontrollerer selskapets virksomhet ved behandling av årsmeldinger, regnskaper og planer for virksomheten m.v.

Representantskapet blir i hovedsak valgt av medlemmene ved skriftlig valg. Styrets medlemmer er dessuten medlemmer av representantskapet. Styret fremlegger årsmelding og regnskap og avgjør viktige spørsmål ved selskapets virksom-

het. Selskapets administrerende direktør har ansvaret for den daglige drift.

Selskapet avgir meldinger til Landbruksdepartementet og mottar statstilskott til driften over dette departements budsjett. Selskapet har dessuten egne inntekter av visse arbeidsoppdrag, medlemskontingent og avkastning av fondsmidler m.v. Egne inntekter dekker ca. 35% av selskapets driftsutgifter. En ser da bort fra selskapets maskinvirksomhet.

Medlemmer

Antallet medlemmer ved årsskiftet 1984/85 var ialt 1558. De forskjellige kategorier av medlemmer fordeler seg slik:

Æresmedlemmer 7.
Korresponderende medlemmer 2.
Livsvarige medlemmer 460.
Årsbetalende medlemmer 395.
Landbrukskontorer/Landbruks-
nemnder 378.
Primærkommuner og fylker 126.
Indirekte medlemmer 190.

Det har i året vært en nedgang i medlemstallet på 7. Medlemskontingenten er kr. 50,- pr. år og kr. 500,- for livsvarig personlig medlemskap i selskapet.

Styret

Styret har følgende sammensetning, valgt henholdsvis på representantskapsmøtet i 1983 og 1984. Styremedlemmene velges for to år:

Formann: Fylkesmann Thorstein Treholt, Brandbu

Nestformann: Gårdbruker Jan E. Mellbye, Nes på Hedmark

Jorddirektør Ottar Fjærvoll, Melsomvik
Stortingsrepresentant Jens P. Flå, Stamnan

Professor dr. Jul Låg, Ås-NLH
Skogeier Ove Munthe-Kaas, Hov i Land
Direktør Alf Ording, Nittedal

Varamedlemmer til styret:
Forsker Hans Aamodt, Ås-NLH
Direktør Torvald Vaage, Kolbotn
Skogeier Annie Blakstad, Nes på

Romerike
Økonomisk veileder Stein Enger, Løten

Selskapets styre har i året 1984 holdt ialt 7 styremøter og behandlet 71 saker. Styret har avgitt uttalelser om forskjellige saker. Vi kan nevne spørsmålet om jorddyrking og bureising, samt rådgivningstjenesten i landbruket.

I forbindelse med representantskapsmøtet foretok styret i dagene 11.–14. august 1984 befarings av selskapets felter i Vesterålen. Den 26. og 27. september

var styret på befarings av skogreisingsfelter på myr i Søndre Land under ledelse av skogeier Ove Munthe-Kaas.

Enkelte av styrets medlemmer, spesielt formannen, har deltatt i flere befaringer og konferanser for å ivareta selskapets interesser. Styrets formann deltok ved Trøndelag Myrselskaps 80-års jubileum 21. mars og holdt festtalen i den anledning. Formannen representerte selskapet ved Norges Landbrukshøgskoles 125 års jubileum 21. august og ved Det Kgl. Selskap for Norges Vels 175 års jubileum 30. august d.å. Formannen har dessuten foretatt overrekkelsen av forholdsvis mange diplomer i 1984. Vi vil nevne mer om dette under et eget avsnitt.

Representantskapet

Årlig velger medlemmene 7 medlemmer av representantskapet for to år og 14 vararepresentanter for ett år. Valget ble gjennomført ved skriftlig avstemning i månedsskiftet januar/februar 1984. Etter dette valget fikk representantskapet følgende sammensetning:

Representanter valgt for 1983/84:
Gårdbruker Nils Berg, Trondheim
Herredsaagronom Jon Foldøy, Suldal
Husmor Klara Berg, Gaular
Fylkeslandbrukssjef Oskar Øksnes,
Steinkjer

Fylkeslandbrukssjef Hallvard Eika, Bø
Gårdbruker Halfdan Voldbakken, Rollag
Skogreisingsleder Peder Gabrielsen,
Ibestad

Representanter valgt for 1984/85:
Herredsaagronom Solfrid Nestebø Steen,
Os i Østerdalen

Gårdbruker Alf Skomsøy, Smøla
Bonde Ola O. Røssum, Nord-Fron
Gårdbruker Fridtjof Dahl, Fauske
Bonde Eiolf Bentzen, Trysil
Gårdbruker Lars Lie, Levanger

Herredsaqronom Edith Hafrom Katerås,
Stange

Vararepresentanter valgt for 1984:

4H-konsulent Britta Johansen, Alta
Herredsaqronom Åsa Danielsen, Borge
Gårdbruker Gunnar Hesbøl, Kongsvinger
Gårdbruker Alfred Holmen, Smøla
Bonde Erland Asdahl, Nes på Romerike
Herredsaqronom Lars Weum, Tokke
Gårdbruker Frank Sunde, Østre Toten
Statskonsulent Ole Jerven, Ås
Fylkeslandbrukssjef Leif Steine, Førde
Fylkesaqronom Alfred Malm, Gjøvik
Rektor Gunnar Dahl, Sortland
Skogeier Annie Blakstad, Nes på
Romerike

Fylkeslandbrukssjef Arne Eskilt, Arendal
Statskonsulent Bjarne Frøystad,
Stavanger

Valgt av representantskapet for to år
i. h. h. til § 8 i vedtektene:

Fylkeslandbrukssjef Ragnar Haarr,
Molde

Fagsjef Bård Andersen, Oslo

Representanter valgt av Trøndelag
Myrselskap:

Bonde Inge Krogstad, Melhus

Bonde Eivind Nygård, Midtre Gauldal
Vararepresentant: Bonde Jon Woll,
Verdal

Styrets medlemmer og varamedlemmer er henholdsvis medlemmer og varamedlemmer til representantskapet (§ 8).

Representantskapsmøtet for 1984 ble holdt på Kleiva Landbruksskole, Sortland i Vesterålen den 14. august. I forbindelse med møtet foretok representantskapet befarings på flere av selskapets felter i Vesterålen. Det ble en interessant tur for selskapets representanter med følge. Selskapet er stor takk skyldig til Kleiva Landbruksskoles personale som tok imot selskapets representanter med følge på en særdeles hyggelig og god måte.

Valgkomiteen

Denne komiteen, som har til oppgave å fremme forslag til valg av representantskap og styre m. v., har bestått av følgende: Overingeniør Albert Swift, Åsgårdstrand (formann), direktør Aksel Tveitnes, Asker og herredsaqronom Edith Hafrom Katerås, Stange.

Revisjon

Selskapets revisor har vært revisjonsfirmaet A/S Revision v/statsautoriserte revisorer T. Walseng og Egil Eriksen.

Selskapets ansatte

Ved hovedkontoret, Hellerud i Skedsmo:
Direktør Ole Lie (ans. 1947), kontorsjef Einar Wold (ans. 1956), kontorfullmektig Ellen Johanne Grandum, (ans. 1978), kontorfullmektig Jorun Bøhler (ans. 1979), kontorfullmektig Gunvor Egeberg (ans. 1980) og kontorfullmektig Aud Hansen (ans. 1983).

Konsulenter: Sivilaqronom Steinar Smith (ans. 1976), sivilaqronom Arne Bardalen (ans. 1978), sivilaqronom Rolf Herud (ans. 1980), sivilaqronom Jens Kværner (ans. 1982), sivilaqronom Jon Randby (ans. 1982), sivilaqronom Nils-Harry Vagstad (ans. 1983) og sivilaqronom Hans Olav Eggestad (ans. 1984).

Distriktskontoret i Fauske:

Sivilaqronom Paul Arne Tilset (ans. 1982) og sivilaqronom Bård Magne Pedersen (ans. 1983).

Distriktskontoret i Steinkjer og Sparbu:

Sivilaqronom Lorentz Kvaal (ans. 1952, gikk av med pensjon høsten 1984), sivilaqronom Inge Olav Nøvik (ans. 1981).

Distriktskontoret i Molde:

Sivilaqronom Anders Hovde (ans. 1974) og sivilaqronom Liv Solemdal (ans. 1983).

Distriktskontoret i Trysil:

Bureiser, agrotekniker Helge Gjelsvik Stordal bestyrer kontoret og feltene i Trysil på engasjementbasis.

*

Jordskifte kandidat Osc. Hovde (Moldekontoret), sivilagronom Per Hornburg (Fauskekontoret) og sivilagronom Anton Tøsti (Hovedkontoret), har utført visse oppdrag for selskapet, også i 1984. Alle tre har tidligere vært ansatt i selskapet. Agronom Reidar Skarseth (ans 1964) har vært selskapets maskinfører og arbeidsformann i Møre og Romsdal.

Flere av selskapets konsulenter har hatt permisjon for deler av året 1984. Årsaken til permisjonene er omsorgsoppgaver, engasjement til uhjelpsarbeid og andre midlertidige oppdrag. Bortsett fra nevnte permisjoner har vi hatt relativt stor stabilitet i staben av ansatte. Det betyr svært mye for selskapets virksomhet at det beholder både kontorpersonale og fagpersonale som er godt kjent med arbeidet. Selskapet trenger en stab med spesialister på flere fagområder innen landbruket.

Selskapets diplom

Selskapet har også i 1984 delt ut diplomer til personer som har gjort seg særlig fortjente ved innsats både med jorddyrking og bruksutbygging, ved spesiell verdifull innsats for Det norske jord- og myrselskap, eller innen de områder selskapet har sin virksomhet.

Som hedersbevisning for innsats ved nydyrking og bruksutbygging har selskapet delt ut det gamle «aktverdige» Ny Jord diplom som ble innstiftet i 1922. Følgende personer er tildelt dette diplom i 1984:

Lilly og Mikal Klett, Oppdal
Inge Stensheim, Oppdal
Martin I. Stensheim, Oppdal
Johanna og Gunnvald Sanden, Rennebu

Kari og Sven I. Riise, Rennebu
Gunhild og Peter Voll, Rennebu
Signe og Erling Bakk, Rennebu
Marit og Svein A. Rise, Rennebu
Borghild og Ingebrigt Hårstad, Rennebu

Samtlige 9 bureiserfamilier tilhører pionerene på Nerskogen, som ligger i grenseområdet mellom Rennebu og Oppdal. Den viden kjente «Nerskogen» var ubebodd slåttemark og vedskog før bureisingen startet i begynnelsen av 1930-årene. Nerskogen er nå en vakker jordbruksbygd.

*

Ågot Angell, Sortland
Henny og Sverre Gjertsen, Sortland
Anna K. Hansen, Sortland
Aleksandra og Ole Kristoffersen, Sortland
Eilert S. Lyngstad, Sortland
Hanna Nilssen, Sortland
Borghild Olsen, Sortland
Peder M. Pedersen, Sortland
Tordis og Birger Tunset, Sortland
Kirsti og Arne Østingsen, Sortland

Disse 10 bureiserne er representanter for pionerene i Holmstaddalen, Sortland kommune. Bureisingen her tok til omkring 1935, i en tidligere ubebodd dal, men som nå bærer preg av et aktivt jordbruk og god produksjon.

*

May og Oddvar Halvorsen, Østby i Trysil
Dagny og Magne Neby, Østby i Trysil
Solveig og Rolf Nybrenna, Østby i Trysil
Kjellaug og Kasper Berg, Saksumdal, Lillehammer
Eli og Ole Gihle, Gjøvik
Sigrid og Kristoffer Tovsrud, Sigdal

De siste 6 har gjort seg spesielt fortjent ved jorddyrking og utbygging av eldre bruk som de fikk kjøpt eller som de har overtatt fra foreldre.

Forslag om tildeling av diplom, blir enten tatt opp av de lokale landbruksmyndigheter eller andre interesserte. I alle tilfeller blir forslagene behandlet av landbruksmyndighetene både på lokalplanet og fylkesplanet før søknadene avgjøres av selskapets styre.

*

Det norske jord- og myrselskaps nye diplom ble innviet ved tildeling til Det norske jord- og myrselskaps høye beskytter H. M. Kong Olav V. Diplomet ble overrakt på Kongens 80-årsdag, 2. juli 1983.

Det nye diplom ble i 1984 tildelt to av selskapets æresmedlemmer:

Professor Asbjørn Sorteberg, Krødsherad
Gårdbruker Carsten Bruun, Sem

Begge har inntil de frasa seg gjenvalg i 1983, vært medlemmer av selskapets styre gjennom en årrekke. Carsten Bruun har også fungert som formann i Det norske myrselskap i to perioder da fylkesmann Thorstein Treholt var statsråd.

Både Sorteberg og Bruun har gjort seg særlig fortjent ved et omfattende arbeid for bureising, jorddyrking og skogreising på myr. I tidsskriftet *Jord og Myr*, hefte nr. 5, 1983, er det gitt en fyldigere omtale av virksomheten til professor Asbjørn Sorteberg og gårdbruker Carsten Bruun.

Vi vil også her i årsmeldingen for 1984 gratulere samtlige som er tildelt diplomene, med den heder som derved har blitt dem til del. Alle har, hver på sin post, gjort en fremragende innsats for land og folk.

Opplysningsvirksomheten

Selskapets tidsskrift

Tidsskriftet *Jord og Myr* er som vanlig utgitt i 6 nummer med tilsammen 220 sider fagstoff og meldinger.

Tidsskriftet trykkes i et opplag på 2100 og sendes gratis til selskapets direkte og indirekte medlemmer, samt andre forbindelser.

I likhet med tidligere er det utgitt særtrykk av fagartikler som er aktuelle for selskapets opplysningsvirksomhet. Andre institusjoner eller forfatterne ønsker ofte et visst opplag til bl.a. undervisningsformål.

De artikler som er utgitt som særtrykk i 1984 nevnes nedenfor i kronologisk rekkefølge:

Forurensning og naturlig forgiftning som økotoksikologiske problemer av professor dr. J. Låg.

Kornstørrelsesgrupper i mineraljord av forsker T. E. Sveistrup og rektor, professor A. Njøs.

Retningslinjer for beskrivelse av jordprofil av forsker Tore E. Sveistrup.

Klassifikasjon av areal etter egenskaper for jordbruk av forsker Arne Grønlund.

Behovet for omgrøfting av dyrka jord av forsker Kristen Myhr.

Moderne prinsipper for jordforbedring av åkerjord av vit.ass. Markus Marti.

Tilskudd og tilskuddsregler av jorddirektør Magne Stubsjøen.

Betydning av drenering og bruk av dekkmateriale av førsteamanuensis Peder Hove.

Maskiner for drenering av forsker Hans Aamodt.

Korndyrking og drenering av fylkesagronom Rolf Enge.

Engdyrkingen og dreneringen av konsulent Anders Hovde.

Vedlikehold av grøftesystemet ved spyling av forsker Hans Aamodt.

Avrenning fra jordbruksareal av professor Asbjørn Sorteberg.

Norges naturlige planteliv av professor dr. Ulf Hafsten.

En aktuell dyrkingsmåte av direktør Ole Lie.

Det er følgelig gjennom året utgitt en betydelig mengde fagstoff innen et omfattende område. Dette vil være tilgjengelig stoff for interesserte. Selskapet vil, på henvendelser, sende særtrykk til de som ønsker.

Møter og foredrag

Denne aktiviteten har stort sett vært på samme nivå som tidligere. Vi skal her nevne noen av de viktigste arrangementene.

Under Trøndelag Myrselskaps 80-årsjubileum, festmøtet den 21. mars 84, holdt formannen i Det norske jord- og myrselskaps styre, fylkesmann Thorstein Treholt, foredrag med tittelen: Bureising og nydyrking i vårt land, utvikling og betydning.

Selskapets formann har ellers deltatt ved flere sammenkomster for utdeling av selskapets diplom. Han har i den forbindelse også orientert om selskapets virksomhet.

Selskapets representantskapsmøte ble i 1984 holdt på Kleiva Landbruksskole i Sortland kommune. Det ble samtidig ordnet med faglig innslag under befaringer til flere av selskapets bureisingfelt i Vesterålen, Maskinførerskolen på Vikeid og Nord-Norsk Torvindustri på Kvalnes i Andøy. Utnytting av jordarealene til jordbruk eller skogproduksjon ble diskutert. Konklusjonen ble at begge deler er aktuelt i en kombinasjon.

Direktør Ole Lie har i 1984 holdt følgende foredrag:

Vurdering og bonitering av myr til oppdyrking, Sørlandets jordskifteforening, Arendal 28. mars.

Verdsetting av dyrkbar mark, spesielt myr. Kurs for jordskifte kandidater, Sem i Asker 5. april og 3. mai. På grunn av stor tilslutning til kurset måtte det deles i to.

Grøfting og nyere grøftingsmetoder, Starelvass grunneierlag, Stange 9. april.

Konsulent Paul Arne Tilset har holdt følgende orienteringer om nydyrking og grøfting:

Agroteknikerkurs på Kleiva Landbruksskole, Sortland 23. mars.

Markdag i Ballangen 14. juni.

Markdag i Hamarøy 5. oktober.

Konsulent Anders Hovde holdt foredrag den 14.03.1984 i Loen for landbruksfunksjonærene i Sogn og Fjordane.

De fleste arrangementene har hatt god deltakelse. Det har i løpet av året vært flere demonstrasjoner ute på dyrkingsfelt med orienteringer om nydyrking og grøfting m.v. Vi ser på slike orienteringer for praktikere som særdeles nyttige. Det skaper også kontakter for senere virksomhet.

Internasjonalt samarbeid

Det har også i 1984 vært en betydelig faglig kontakt over landegrensene. Medlem av selskapets styre, jorddirektør Ottar Fjærvoll, direktør Ole Lie og kontorsjef Einar Wold besøkte Danmark 29. og 30. mai. Hensikten med reisen var å studere rutinene for jordanalyser m.v. i Danmark.

Ved velvillig bistand fra Det danske Hedeselskab fikk vi en grundig gjennomgang av Hedeselskabets nye analyselaboratorium på Klostermarken i Viborg. Samtidig ble det orientert om rutinene ved den praktiske gjennomføringen for uttak av prøver og innbringelse av prøvene til laboratoriet.

Hedeselskabets analyselaboratorium, som nå har så godt som alle rutineanalyser av jordprøver fra dansk landbruk, har her funnet frem til rasjonelle arbeidsmåter både ved inntak av prøver, analyser og bruk av resultatene.

Under oppholdet i Danmark fikk vi også et kort besøk ved den danske stats Forsøgsanlæg Foulum hvor nye laboratorier er under utbygging for å utføre alle typer analyser for forskningen, forsøksvirksomheten og undervisningen innen landbruket i Danmark, både på husdyrsiden og planteavlsiden.

Gjennom International Peat Society har det i året vært en betydelig kontakt

med andre lands forskere. Ved I.P.S. Kongress og Councilmøte i Dublin den 18.-23. juni 84 deltok følgende fra Norge:

Direktør Alf Ording, Nittedal Torv-
industri A.S. (Norsk representant til
International Peat Society).

Kontorsjef Einar Wold, Det norske jord-
og myrselskap (sekretær i den norske
komite av I.P.S.).

Disponent Ola Valen-Sendstad, Herre-
myr Torv- og huminalfabrikk.

Forsker Hans Aamodt, Landbruksteknisk
Institutt.

Førsteamanuensis Peder Hove, Institutt
for hydroteknikk.

Ingeniør Halvor Forberg, Forbergs mas-
kinfabrikk, Larvik.

Student Hans Ording, Nittedal Torv-
industri A.S.

På kongressen la førsteamanuensis Pe-
der Hove frem en melding fra Norge om
dreneringsproblemer i myrjord. Alle
foredragene er trykt i Proceedings fra
kongressen og kan lånes ut fra selskapets
bibliotek til spesielt interesserte.

Det er alltid noe å hente gjennom kon-
takt med andre lands fagfolk. Vedr. torv-
brensel søker vi å følge med i det som
skjer, ikke minst i våre naboland i øst,
Sverige, Finland og Sovjetunionen.

Undersøkelser og planlegging

Selskapet har også i 1984 hatt den mest omfattende og tidkrevende virksomhet innen sektoren undersøkelser og planlegging. Det er i realiteten slik at storparten av konsulentenes tid medgår til forskjellige arbeider innen denne sektor.

For å gi en oversikt skal vi i det følgende gruppere disse oppgavene etter formålet med sakene. Det vil også bli gitt en kort omtale av en del typiske og større saker for å danne et bilde av denne virksomheten. Vi regner også med at opplysningene vil ha interesse for almenheten i det lokalmiljø hvor arbeidet er utført. Det er derfor i omtalen nedenfor foretatt en geografisk samling av oppgavene slik at de er omtalt fylkesvis.

Landbruksmessig utnyttelse av arealene

Finnmark fylke

Langfjordbotn, Alta kommune

Her ble et felt på ca. 200 dekar undersøkt. Et fôrdyringslag var interessert i utnyttelse av arealet, som består av grunn myr på morene. Feltet er middels godt egnet for oppdyrking.

Troms fylke

Husjord, Skånland kommune

Hele arealet er 405 dekar, herav er 200 dekar løs og dyp myr. Arealet utgjør interessert område i forbindelse med opparbeidelse av en kanal. Storparten av arealet er mindre godt egnet for oppdyrking.

Nordland fylke

Mortenstrand, Steigen kommune

Et område på 70 dekar ble vurdert med hensyn på dyrkingsmulighetene. En del av arealet består av grunn myr over sand

og leir, mens storparten er fastmark bevoskt med lyng, gras, urter og bjørkeskog. Området er godt egnet for oppdyrking.

Arstaddalen, Beiarn kommune

Området er ca. 80 dekar, hovedsakelig grunn myr på undergrunn av sand. Arealet har gunstig helling, gode avløpsforhold og er bra egnet for oppdyrking.

Området ved Flatåsen, Tortenåsen, Vega kommune

I forbindelse med planlegging for senking av eldre kanaler ble ca. 2500 m kanal oppmålt og undersøkt. Ialt 360 dekar dyrket mark vil få bedre avløpsforhold. Arealene består av moldholdig sandjord og myr med grunne torvlag over sandundergrunn. Tiltaket vil få stor betydning for bruken av arealene.

Nord-Trøndelag

Moen, Namsos kommune

Storparten av dette feltet, som utgjør 50 dekar, består av leirjord. Arealet er preget av store erosjonsdaler og et omfattende planeringsarbeid vil være nødvendig ved eventuell oppdyrking for jordbruksformål. Fare for fortsatt erosjon bør vurderes.

Engstad og Haug i Ogdal, Steinkjer kommune

Det er her to felt som ønskes oppdyrket som tilleggsjord. Arealene er henholdsvis 30 dekar og 60 dekar, og består stort sett av fastmark. Det meste av arealet er skikket til oppdyrking.

Blomsterholet ved Bybekken, Verran kommune

Hellingsgraden og innholdet av stein og blokk kan være begrensende faktorer ved

oppdyrking av dette feltet. Arealet ligger i en sørvendt helling og er derfor vurdert som middels god dyrkingsjord. Feltet utgjør ialt 67 dekar.

*Brattreittømtet ved Follavatnet,
Verran kommune*

Dette er et kupert område med både fastmark og myr. Arealet utgjør ca. 515 dekar. Storparten av arealet er godt egnet for oppdyrking.

Mæresmyra, Steinkjer kommune

Avløpskanalen over myrene har blitt for grunn. Det er myrsynking, særlig jordsvinn på myrjorda, som er hovedårsak. Undersøkelsen omfatter 1900 dekar nord for Sandbekken. Storparten av arealet ble oppdyrket i tiden etter 1940. Det er derfor forståelig at synkingen nå har medført behov for ytterligere senking av avløpet. Ved planlegging av ny senking vil det bli tatt hensyn til synkingsforholdene også på sikt.

Sør-Trøndelag

Kvamsrønningen, Melhus kommune

Dette er et tidligere dyrket område på 40 dekar som nå er forsumpet. Årsaken antas å være tilførsel av grunnvann fra en sandrygg ovenfor myra. Det er anbefalt å lage en grøft for avskjæring av vannsaget mellom sand og myrjord.

*Gåsbakken i Hølonda, ialt 7 felt,
Melhus kommune*

Her ble ialt 280 dekar, vesentlig myrjord, undersøkt med tanke på oppdyrking. Det er ialt 5 forskjellige grunneiere, som ønsker å skaffe seg øket jordareal. Dyrkingsmulighetene varierer betydelig fra felt til felt.

Gunnemyra på Ulsberg, Rennebu kommune

Et areal på ca. 60 dekar ble her undersøkt med tanke på vurdering av mulighetene

til oppdyrking. Storparten av arealet er relativt dyp myr. Høyden over havet er 570 m. Feltet ble vurdert som middels god til mindre god dyrkingsjord.

Fageråsmyra i Aungrenda, Holtålen kommune

Denne myra er nylig grøftet og oppdyrket, uten at det ble tilfredsstillende tørrlegging. Det ble påvist at mangler ved dreneringen er årsak til dårlig resultat av dyrkingen.

Hedmark fylke

*Arealer langs Trysilelva sør for Jordet,
Trysil kommune*

Isgang i Trysilelva gjør år om annet skade ved å bevirke oversvømmelser av dyrket mark. For å fremskaffe et grunnlag for vurdering er de økonomiske fordeler ved tiltak som hindrer isgang og oversvømmelser, ble det foretatt en undersøkelse av arealene som er berørt. Verdisetting av dyrket og dyrkbare arealer ble også utført av selskapet.

Av dyrket og dyrkbar jord ble 258 dekar vurdert som middels god, 153 som mindre god og 117 dekar som dårlig dyrkingsjord. Ialt 1020 dekar ikke dyrkbar skogareal er dessuten berørt av flom og isgang.

Løken Vestre, Stange kommune

Et areal på ca. 200 dekar som ligger inntil Nordre Starelv har vanskelige avløpsforhold. Storparten av arealet er myrjord, tildels i stor dybde. Starelva er senket så mye fra før at det må bygges pumpeverk for å skaffe avløp for dette arealet.

Arealer langs Lageråa, Vang kommune

Langs Lageråa er det betydelige arealer som ikke kan få tilfredsstillende avløp for drenering og som dessuten er utsatt for oversvømmelse. Det er derfor vurdert å

senke vassdraget og/eller på annen måte regulere bort oversvømmelsene. Interessert areal er hovedsakelig dyrket mark av god kvalitet.

Rustadmyra, Kongsvinger kommune

For å vurdere utnyttelsesmulighetene ble et areal på 465 dekar undersøkt. På deler av området drives fortsatt torvutvinning. Det finnes rester av nyttbar torv over det meste av arealet.

Hvis det skaffes tilfredsstillende dreneringsmuligheter ved pumpeverk vil hele myra kunne dyrkes. Det er imidlertid aktuelt å ta ut de nyttbare torvressurser før oppdyrking.

Oppland fylke

Fåvang Øst, Ringebu kommune

Her er følgende områder undersøkt og vurdert med tanke på utnyttelse til jordbruksformål:

Flausesterlia, ca. 5900 dekar.

Høyde over havet er 850–950 m. Omlag 1000 dekar kan anbefales til oppdyrking. Det er delvis myr og delvis siltig finsand. For øvrig er det sterk kupering, fjell i dagen, mye stein og blokk som begrenser dyrkingsmulighetene.

Goppollmyrene, ca. 4300 dekar

Høyden over havet varierer fra 900–960 m. Dette er myrområder av noe vekslende typer, med omlag en meter dype torvlag på siltig finsand. Storparten av arealene er dyrkbare.

Kongsvangen, ca. 950 dekar

Høyden over havet er 910–940 m. Storparten av arealet er myr med noen rygger av morene med mye stein. Undergrunnen under torvlagene er også sterkt steinholdig. Storparten av dette arealet er dyrkbart, men det er hovedsakelig mindre god dyrkingsjord.

Bråstad, ca. 300 dekar

Høyden over havet er 880–910 m. Halvparten er myr og resten siltig finsand. Enkelte partier av myra er dype, men det meste av myrarealet var relativt grunt. Storparten av arealet er dyrkbart.

Akershus fylke

Ånebymåsan, Nittedal kommune

Storparten av arealet på 63 dekar har vært nytt til torvdrift og det øverste laget av nyttbar torv er fjernet. Undersøkelsen viste at det her har vært et dypt tjern som er oppfylt ved myrdannelse. I de dypere lag finnes en lagdeling av gytje og dy, torv og mineraljord. Formålet var å vurdere aktuelle utnyttelsesmåter for arealet.

Kolberg, Aurskog/Høland kommune

Her har selskapet undersøkt et dyrket myrareal på 50 dekar. Det er nødvendig å foreta ny drenering av arealet.

Østfold fylke

Langemyra, Tune kommune

Formålet med undersøkelsen var både vurdering av dyrkingsmulighetene og aktuelle torvressurser. Arealet er ca. 75 dekar. Det ble stort sett vurdert som god dyrkingsjord. Det var også interesse for å vurdere mulighetene for anlegg av en idrettsplass på deler av myra.

Nakkimosen, Rakkestad kommune

I forbindelse med senkingsarbeider som pågikk i Nakkimbekken, har det blitt aktuelt å vurdere dyrkingsmuligheten av dette arealet.

Myra som utgjør ca. 43 dekar, har et øverste lag på 2–3 m av svakt omdannet kvitmosetorv. Dette torvlaget bør fjernes før dyrking. Det utgjør en nyttbar torvressurs på ca. 100 000 m³. Total myrdybde var for storparten 5 m eller mer.

Buskerud fylke

Stormyra i Ustedalen, Hol kommune

Myra ligger 5 km fra Geilo mellom riksveien og jernbanen. Samlet areal er ca. 50 dekar, herav 32 dekar myrjord. Høyden over havet er 890 m. Hele området kan dyrkes, men en må regne med store kostnader. Det er mye blokk og stein i mineraljorda.

Telemark fylke

Mørskar, Kragerø kommune

Dette er et areal på 53 dekar. Om lag halvparten er tidligere dyrket myr som nå er forsumpet. Det må foretas utdyping av avløpskanalen, noe som vil by på problemer pga. bløt leire under grunn myr.

Arealer langs Heiåi og Jønntjønnbekken, Seljord kommune

Her er ialt undersøkt ca. 470 dekar som for storparten består av myrjord over morene. Resten av arealet er myr over elvesandavsetninger. Om lag 200 dekar er egnet for oppdyrking.

Långetjønnmyran og Tjønnsetmyran, Tinn kommune

Dette er områder mellom Långetjønn og Tjønnsettjønn i Gaustadblikkområdet. Samlet areal er ca 330 dekar. Myrene har grunne torvlag over blokkrik morene i undergrunnen. Området ligger ca 1000 m over havet. På grunn av mye blokk og stein i undergrunnen kan bare ca 30 dekar anbefales til oppdyrking.

Sveinungshovden, Hjartdal kommune

Her ble ca 530 dekar myr og fastmark undersøkt for å vurdre dyrkingsmulighetene. Fastmarka er rik på stein og blokk. Det samme gjelder mineralgrunnen under myrarealene. Disse grunne myrarealene er følgelig vanskelig å dyrke. Eventuell oppdyrking vil, for det meste av arealet, bli kostbart.

Aust-Agder fylke

Hauglandmoen, Åmli kommune

Dette er et ca 110 dekar stort område med elvavsetninger som delvis er dekket av et torvlag. Regulering av Nidelva har medført høy grunnvannstand på deler av området. Senking av grunnvannstanden og planering for å heve nivået i de laveste områdene vil være nødvendig ved dyrking.

Setesdalsprosjektet

I forbindelse med dette prosjektet ble det i 1984 foretatt undersøkelse av 750 dekar myr og 450 dekar fastmark på 6 forskjellige felter i Valle kommune, og i Evje og Hornnes kommune.

De viktigste begrensningene for dyrking er stort innhold av stein og blokk i en del av fastmarka og under grunn myr. Minst halvparten av arealet kan anbefales til oppdyrking.

Rogaland fylke

Måmyr, Hjelmeland kommune

I 1984 ble ca. 500 dekar av denne myra undersøkt. Tidligere (1976) er ca. 470 dekar undersøkt.

Det er nå bygget vei frem til myra, en investering på ca. 1 mill. kroner. Store deler av Måmyra er 0,5–1,5 m dyp på moreneundergrunn med moderate mengder av stein og blokk. Myra har fin heling og gode avløpsforhold.

For å prøve omgravingsmetoden på Måmyr ble et prøvelfelt dyrket under en demonstrasjon i mai 1984. Feltet ble kalkeket, gjødslet og tilsådd. Det ga meget god avling samme året. Randby og Lie fra selskapet deltok i demonstrasjonen.

Bjødnabu, Hjelmeland kommune

Her ble ca. 140 dekar, vesentlig myr undersøkt. Storparten av arealet har meget moderate dybder, ca. 0,5 m, mens

Dyrkingsprosjekt på Måmyr i Hjelmeland, Rogaland

Øverste bilde viser en del av myrarealet og veien som nå er bygd ferdig fra bygda og opp på myra.

Under en befaring 10. mai 1984, ble det holdt en dyrkingsdemonstrasjon omtrent ved den hvite steinen midt på bildet. Et felt ble dyrket ferdig etter omgravingsmetoden.

Nederste bilde viser prøvelfeltet med frodig grasvekst under befaringen som Norsk forening for jordforskning foretok den 20. september 1984.

Foto: O.L.

et lite parti har større dybder. Under visse deler av myrområdet er det mye stein og blokk. Myra er derfor ikke spesielt lett å dyrke, men arealet anses for å være dyrkbart.

Gjesfjell, Hjelmeland kommune

Dette området er ca. 55 dekar. Midtpartiet består av 2–3 m dyp myr, med gode fall og avløpsforhold. En del av arealet består av bløt myr og grunn myr over fjell. Omlag 30 dekar er middels godt egnet til oppdyrking.

Vasshusmyrane, Lund kommune

Her ble 130 dekar dyrket myr og 180 dekar ikke dyrket myr undersøkt. Området ligger lavt i forhold til Bilstadvatnet og det er fare for at avløpet blir for dårlig. Selskapet skulle vurdere en senkingsplan. Ifølge denne planen er det mulig å innvinne ca. 150 dekar jord, herav 50 dekar dyrket mark.

Jarven, Strand kommune

Det er her planer om oppdyrking. Om lag 1300 dekar grunn myr ble undersøkt. To tredjedeler av arealet er egnet for oppdyrking mens resten er av dårlig kvalitet til dyrking.

Slettedalen, Sauda kommune

Et ca. 550 dekar stort område øst for Slettedalselva ble undersøkt i 1984. Arealene på andre siden av elva ble undersøkt i 1983.

Området preges av fjellnabber og morenerygger som stikker opp av torvlaget. Det meste av området må vurderes som mindre god og dårlig dyrkingsjord.

Stølsområde i Indre Dalen, Suldal kommune

Om lag 500 dekar grunn myr og fastmark ble her undersøkt. Høyden over havet er

ca. 650 m. Klimaet setter dermed sterke begrensninger for planteproduksjon. Det er dessuten vanskelige avløpsforhold for partier langs elva.

En del av området er vurdert som midtels godt egnet til oppdyrking, mens resten er mindre godt egnet for fulldyrking.

Hordaland fylke

Festo/Haukås, Lindås kommune

Det er her undersøkt et område på ca. 70 dekar og planlagt utdyping av kanal. Myra er meget dyp, ofte mer enn 6 m og derfor ikke lett å ha med å gjøre. Det er foreløpig ikke avgjort om det blir anbefalt å gå videre med planen for utnyttelse til oppdyrking.

Ekrene, Sveio kommune

Et tidligere dyrket areal på 60 dekar ble undersøkt for vurdering av synking m.v. En kanal som ble gravd i 1885 gir pga. myrsynkingen ikke tilfredsstillende avløp fra arealet. Det har derfor foregått forsumping på det dyrkede arealet. Utdyping av kanalen vil kreve sprengning gjennom et fjellparti.

Myratjønnfeltet, Kvam kommune

Om lag 190 dekar dyrket og dyrkbar myrjord ble undersøkt. Fullverdig drenering her krever utdyping av en kanal på 825 m. Det må sprenges løp gjennom fjell i en lengde av 300–400 m.

Sogn og Fjordane fylke

Området ved Steinsund, Solund kommune

Ialt ble det undersøkt ca. 80 dekar myr for vurdering av dyrkingsmulighetene. Arealet er oppdelt av bart fjell. Torvlagene er dannet ved gjengroing. Den undersøkte myrjorda er mindre godt og dårlig egnet til dyrking. Utnyttelse vil falle kostbart pga. behov for veibygging, gjerding og sprengning av avløp.

Møre og Romsdal fylke

Fellesbeite på Leira, Tustna kommune

Et fellesbeite har blitt forsumpet og er gått ut av bruk. Hele arealet er ca. 70 dekar. Torvlaget er maksimalt 4,9 m dypt og inneholder betydelige mengder med stubb. Fellet må omgrøftes og overflaten profileres. En kanal gjennom feltet må også utdypes.

Skorgedalen/Ljøsådalen, Rauma kommune

I arbeidet med en totalregistrering av dyrkbart areal i tidligere Grytten kommune, ble det i 1984 foretatt undersøkelse av ca. 1000 dekar. I området finnes mektige avsetninger av sand og silt. Innholdet av stein og blokk varierer en del, men som oftest vil det være mindre enn 150 m³ pr. dekar som må fjernes ved dyrking. En stor del av arealet har grunne torvlag over mineraljorda. Fall og avløpsforholdene er gode.

Aspås/Blikåsfeltet, Gjernes kommune

På selskapets bureisingsfelt Aspås/Blikås ble restarealet på 600 dekar undersøkt for å kunne planlegge utnyttelse av arealet og bygging av veier og kanaler. Planlegging med tanke på disponering av dette areal vil bli foretatt når resultatet av undersøkelsen foreligger. Store deler av restarealet er kupert med blanding av fjell, mineraljord og myr.

Barstaddalen, Ørsta kommune

Et utmarksareal på 280 dekar ble undersøkt med tanke på oppdyrking. Det er mange grunneiere som er interessert i oppdyrking, fortrinnsvis som et fellesprosjekt.

Arealet består dels av myr og dels av fastmark med betydelig innhold av stein og blokk. Omlag 260 dekar ansees å være egnet til oppdyrking.

Gaustadvågen, Eide kommune

Dette er et område på ca. 6000 dekar som ble undersøkt for å registrere dyrkbare områder. Det undersøkte areal ligger rundt Gaustadvågen. Det består hovedsakelig av myr over marine avsetninger, mellom rygger av bart fjell.

Det er stort sett to typer arealer i området:

1. Store flate myrer lavt i terrenget med sand og leir i undergrunnen.
2. Myrer på høyere partier som er oppdelt av bare fjellrygger. Disse arealene har grøvre mineralmateriale under torvlagene.

Myrtypen er gråmosemyr med store erosjonsfurer. Det finnes dessuten en rekke spor etter uttak av brenntorv.

Forskjellige undersøkelser

Under denne gruppe vil vi nevne noen av de største sakene som ikke har direkte med aktuelle dyrkingsplaner å gjøre.

Viggavassdragets nedslagsfelt, Gran og Lunner kommuner, Oppland

I forbindelse med en vannbruksplan for Viggavassdraget på Hadeland ble selskapet engasjert for å foreta registreringer av jordtyper m.v. i nedslagsfeltet. Det ble foretatt punktundersøkelser og beskrivelser av typiske jordprofiler over et areal på 51 000 dekar, vesentlig dyrket mark. Disse undersøkelser skal bl.a. tjene til bestemmelse av landbrukets vannbehov til jordvanning.

Undersøkelsene omfatter bl.a. registrering av jordart, rotutvikling, innhold av stein og grus, og jordstruktur. På grunnlag av disse data bestemmes jordas evne til å lagre nyttbart vann for plantevekster.

Når det i tillegg koples inn data for nedbør, fordampning, såtid og vekstfordeling, kan det ved hjelp av E.D.B. mo-

deller utføres vannbalanseberegninger som dokumenterer landbrukets behov for vann til vanning og tidspunkt for igangsetting av vanning.

Institutt for geoessurs- og forureningsforskning (GEFO) har her et forskningsprosjekt vedr. vannbalanseberegninger.

Lenavassdragets nedslagsfelt, Østre og Vestre Toten kommuner, Oppland

Her er det igang et NLVF prosjekt som omfatter metodikk for vannbalanseberegninger og prognosering av vanningsbehov. Lenavassdraget er valgt som referanseområde.

Jord- og myrselskapet ble engasjert for å foreta jordundersøkelser innen et område på ca. 120 000 dekar dyrket jord i Lenaelvas nedslagsfelt.

Undersøkelsene her ble foretatt etter samme prinsipper som for Viggavassdragets nedslagsfelt, men med større avstand mellom stedene for representative profiler. To mindre områder ble mer detaljert undersøkt. Her var utbygging av vanningsanlegg nær forestående.

Undersøkelsene her er foretatt etter oppdrag fra GEFO.

Metubba-Brenn, Gol kommune, Buskerud

Dette er et relativt stort fjellområde som er foreslått fredet som naturreservat. Fra grunneierhold og fra landbruksmyndighetene ønsket man å ta ut et område på ca. 210 dekar for oppdyrking. Selskapet ble derfor anmodet om å undersøke dette arealet for å vurdere dyrkingsmulighetene.

Bare en liten del av arealet, ca. 15 dekar, var godt egnet til oppdyrking og 55 dekar var mindre godt egnet. Resten, 140 dekar, var ikke egnet for oppdyrking.

Prosjekt landbruk rundt Hardangervidda

I forbindelse med dette prosjektet fikk selskapet i oppdrag å registrere eventuelle dyrkbare arealer i deler av Eidfjord og Ulvik kommuner. Det ble foretatt befaringer i de aktuelle områder og undersøkelser av en del arealer med dyrkbar jord.

I Eidfjord kommune ble fjellområdene Fivlingen og Hadlet undersøkt. I begge områdene er det grunne myrer, men ellers sparsomt med lausmasser. I Fivlingenområdet ligger noe dyrkingsjord forholdsvis spredt. Dette utgjør ialt ca. 500 dekar, men det meste av arealet er marginal dyrkingsjord.

I Hadletområdet ble det påvist ca. 300 dekar dyrkbar jord på en sammenhengende flate.

I Ulvik kommune ble flere mindre områder undersøkt. Et utmarksareal ved Fitjo har mye bra dyrkingsjord, men utnyttelse til oppdyrking vil kreve at elva Tyssø senkes noe. Noen andre mindre områder med nyttbar dyrkingsjord ble påvist. I denne kommunen ble ialt 400 dekar dyrkbar jord registrert.

*

Undersøkelsen av aktuelle arealer for oppdyrking eller registrering av dyrkbare arealer og dyrket jord representerte som nevnt en betydelig del av selskapets konsulentvirksomhet. Det har anslagsvis medgått 6–7 årsverk for konsulentene. Det medfører også et omfattende arbeid med maskinskriving, kartbehandling, kopiering og produksjon av rapportene for selskapets kontorpersonele.

I tillegg til de oppdragene som er nevnt spesielt er det foretatt en rekke undersøkelser av mindre felter eller prosjekter. Samlet antall oppdrag var ialt ca. 90. Areal som ble detaljundersøkt utgjør ca. 30 000 dekar, mens mer oversikts-

messige registreringer med spredte profilerundersøkelser og vurderinger omfatter om lag 190 000 dekar. De omfattende

undersøkelsene langs vassdragene Vigga og Lena dominerer i gruppen oversiktsmessige registreringer.

Torvdriften

Utnyttelse av torv kan stort sett deles i to grupper, henholdsvis torv til energiformål og torv til dyrkingsformål.

Utnyttelse til energiformål har lang tradisjon. Stikking eller skjæring av torv til brensel er kjent bakover i historien til vikingetiden. Navn som Torv-Einar kan nevnes i denne sammenheng. Torv var eneste brensel i de skogløse deler av landet vårt.

Torv til dyrkingsformål er egentlig av nyere dato. Her i landet ble torv som vekstmedium først brukt i forskingsøyemed ved Jordkulturforsøkene på NLH i fra 1930 årene. En kan likevel regne bruk av torv som strømiddel og oppsamlingsmiddel for flytende gjødsel, som den første anvendelse av torv til dyrkingsformål. I de første to-tre tiår av vårt århundre blomstret denne bruken av torv sterkt opp. Kostnadene og driftsforholdene har ført til en endring. Det er nå torv til dyrkingsmedium og jordforbedringsmiddel som er dominerende.

Torv til energiformål

Utnyttelse av torv som brensel eller energikilde er av liten betydning i vårt land. Torvressursenes beliggenhet langt fra markedet og i områder med ugunstige klimaforhold for tørking, har gjort at torv hittil bare har vært aktuelt brensel i krigs- og krisetider.

Dette forhindrer ikke at selskapet i noen grad følger opp utviklingen på om-

rådet i andre land. Det som synes mest interessant for vårt land, er om problemet med avvanning av torva lar seg løse under våre forhold. Andre måter for utnyttelse av energien i torvmyrene har også interesse. Det er en aktiv forsøksvirksomhet igang, bl.a. i Sverige.

Produksjon av brenntorv i form av stikking eller skjæring som foregår i visse kyststrøk, anslås til ca. 3000 m³ eller ca. 1000 tonn tørr torv. For landets energiforsyning spiller denne produksjonen liten rolle.

Torv til dyrkingsformål

Det er i løpet av de siste 20 årene bygget opp en betydelig industri for produksjon av forskjellige dyrkingsmedier av torv som er tilsatt plantenæringsstoffer og kalkingsmidler. I andre tilfeller inngår torv som en hovedfaktor sammen med mineraljord eller andre tilsetninger.

Frem til høsten 1982 hadde torvfabrikkene her i landet en relativt sorgfri situasjon når det gjaldt avsetningsforholdene. Det var en stadig økende avsetning på det norske marked. Forbruket av torv av denne type var kommet opp i ca. 450 000 m³ beregnet som løs vare før pakking. Av dette kvantum utgjorde torv fra norske myrer ca. 2/3, mens ca. 1/3 ble importert. Som «motvekt» til importen kan nevnes at et betydelig kvantum torv blir eksportert i foredlet form som Jiffy-produkter.

Fra og med høsten 1982 ble det sterk pris konkurranse på det norske torvmarkedet. Det var i første rekke svenske og finske eksportører som førte an. Det var gode tørkeforhold og stor produksjon i 1982. Dessuten ble produsentene i nevnte land, særlig Sverige, begunstiget av devaluering.

Dessverre er det fortsatt vanskelige avsetningsforhold på det norske markedet. Resultatene har heller ikke uteblitt idet man i 1984 kunne registrere flere konkurser for norske torvbedrifter. Andre har måttet innskrenke produksjonen. I dette bildet hører det også med at andre produkter i noen grad har erstattet torv som dyrkingsmedium.

Det norske jord- og myrselskap har helt siden 1930-årene opptatt statistikk over produksjon og omsetning av torv i vårt land. Før de moderne produksjonsmetodene kom med emballering av torv i plastpakninger av forskjellige størrelser, ble kvantumet oppgitt i baller som da var en «standardstørrelse». Gjennom en årrekke har vi derimot nå nyttet mengdeangivelsen «løst mål før pakking» og m³ som enhet.

I standardbestemmelsen og lovverket med forskrifter, som nå kommer sterkere i fokus, kreves begrepet bruksvolum deklarerert på pakningene. Det er også klare bestemmelser om hvordan bruksvolum skal måles.

Bruksvolum er definert slik i Norsk Standard NS 2890: «Bruksvolum er det volum dyrkingsmediet har når det etter oppfuktning til vanlig bruk legges løst ut i et 25 cm tykt lag.»

Dette betyr at en ved måling av pakket torv i baller og andre pakninger må løse opp torven, fukte og legge den ut i høvelige målekasser. Flere prøvemålinger har vist at bruksvolum i gjennomsnitt vil utgjøre ca. 75% av såkalt løsvolum for

«tørr torv» før pakking. Ved omregning for løsvolumbetegnelsen til bruksvolumbetegnelsen benytter vi multiplikasjonsfaktoren 0,75. Den gjelder for torv som har gjennomgått nevnte pakkingsprosess.

På grunn av at begrepet bruksvolum er den lovmessig bestemte enheten for deklarasjon av volum, har selskapet nå funnet å ville gå over til betegnelsen bruksvolum i torvstatistikken. Ved innhenting av opplysninger fra produsentene for 1984 ble det derfor anmodet om å få oppgavene angitt som bruksvolum. Ved sammenligning med tidligere statistikk må en derfor foreta omregning med faktoren 0,75 når oppgavene er gitt som løsvolum.

De innkomne oppgaver fra produsenter av torv og torvdominerte varer, samt oppgaven fra Statistisk Sentralbyrå for importen, viser følgende beregnede tall for markedsført dyrkingstorv:

Leverandørgrupper:	Bruksvolum:
Markedsført av norske produsenter	224 300 m ³
Importert vare	99 300 m ³
Direkte uttak fra torvforekomster	40 000 m ³
Totalt markedsført vare	363 600 m³

Opgavene viser at det er en økning av markedsført vare i forhold til 1983 på ialt 30 100 m³ bruksvolum. Det er ved denne sammenligning foretatt omregning til bruksvolum når det gjelder tallene for 1983. Økningen av leveransene fra de norske produsentene utgjør 36 800 m³ bruksvolum. Importen har med andre ord gått ned med 4 200 m³. Direkte uttak er anslått til 40 000 m³ bruksvolum, som blir en reduksjon på 2 500 m³ i forhold til 1983.

En må imidlertid presisere at det er mange usikkerhetsfaktorer i disse bereg-

ninger. Importen angis i vektenheten tonn. Vi bruker her omregningsfaktoren 6 m³ bruksvolum pr. tonn. Ved vare av forskjellig fuktighetsgrad kan det derfor oppstå betydelige feil. Det samme er selvsagt tilfelle med torvdominerte blandinger hvor andelen torv kan være vanskelig å anslå. Vi antar likevel at statistikken vil være av betydning for vurdering av utviklingen på markedet og trenden innen denne produksjonsgren.

Selskapet har også i 1984 hatt en del undersøkelser og veiledningsoppgaver når det gjelder torvproduksjonen. Vi har i sterkere grad kommet inn i bildet ved vurdering av finansieringsproblemer både ved eldre bedrifter og bedrifter som planlegges startet. Tross markedsproblemer

er det fortsatt planer om nye virksomheter.

En spesiell sak er den stikkprøvekontroll av vekstmedier som selskapet nå er anmodet om å utføre for Statens tilsynsinstitusjoner i landbruk (STIL). Torv inngår her som et hovedprodukt. Dette arbeidet tok til i slutten av 1984.

I 1984 ble Norske torv- og jordproducenters bransjeforbund stiftet. Det norske jord- og myrselskap har tatt på seg oppgaven å være sekretariat for bransjeforbundet. Selskapet har i den forbindelse arbeidet med en større trykksak om bruk av torv.

Selskapet må regne med en betydelig innsats vedr. torvproduksjonen også i fremtiden.

Bureisingsfeltene

Virksomheten på selskapets felter har i 1984 vært betydelig redusert i forhold til aktiviteten for noen år tilbake. Situasjonen når det gjelder tilskott til nydyrking og bruksutbygging har rammet bureisingen urimelig sterkt. Utbygging av eldre bruk blir prioritert foran bureisingsbruk som trenger relativt sett mer kapital.

Vi vil nedenfor nevne litt om de feltene som har hatt aktivitet med veibyggning, grøfting og leplanting m.v. i 1984.

Finnsæterfeltet, Kvæfjord kommune, Troms

I 1984 er visse strekninger av åpne grøfter igjenlagt med henholdsvis betongrør og plastrør. Dette for å lette fremkomsten ved drift av rein langs fjellfoten øverst på feltet.

Leplantingen på feltet ble ferdig i 1983 og plantene synes å greie seg bra. Det er

kommunen som har forestått arbeidet på dette feltet.

Buksnesfeltet, Andøy kommune, Nordland

Store deler av dette feltet inngår i et naturreservat. Fredningen ble vedtatt i 1984 tross protester fra selskapets side.

Et areal på 700 dekar ble tatt ut av fredningsforslaget. Her er det planlagt kanaler og utparsellering av to bruk. I tilfelle landbruksmyndighetene stiller tilskott til disposisjon vil det bli igangsatt anleggsarbeid i 1985.

Forfjordfeltet, Andøy kommune, Nordland

I 1984 ble 17 dekar nye lebelter tilplantet. Dessuten ble det foretatt suppleringsplanting. Det ble ialt satt ut 6000 planter.

I samarbeid med statskonsulenten i leplanting og professor Dietrichson,

Oversikt over stillingen på feltene pr. 31. desember 1984

Felter	Kommune	år	Innkjøpt		Solgt		Rest-areal i alt, dekar	Merknader
			i alt, dekar	år	i alt, dekar	ant. bruk		
Toråslia og Formoteigen	Trysil	1942/52	8 530		5 530	6	3 000	
Rysjølia	Trysil	1936/37	6 132		5 063	13	1 069	
Grønåsen og Gjetsjøberget	Trysil	1936	8 470		5 129	16	3 341	
Bergdal	Selje	1941	861		861	1	0	Solgt 574 dekar i 1983
Stavik, Hatle, Skelbrei, Åsheim	Fræna	1935/66	3 936		3 936	8	0	Solgt 9 dekar i 1983 og 93 dekar i 1984
Elnes-Kroknes	Fræna	1965/66	388		305	—	83	
Haugland	Aukra	1936/81	4 450		3 023	10	1 427	Se nedenfor ¹⁾
Godalen	Eide	1937	630		377	1	253	
Aspås-Blikås	Gjemnes	1961	1 710		685	2	1 025	Bortleid 400 dekar
Smølaftene	Smøla	1930/36	28 314		15 693	37	12 621	Bortleid 1100 dekar til forsøksgården Moldstad
Børmark	Åfjord	1938	15 740		7 596	5	8 144	Korrigerte arealoppgaver
Sørøyåsen og Lauvåsen								
(Nerskogen)	Rennebu	1934/39	16 827		12 598	25	4 229	Se nedenfor ²⁾
Tramyr	Overhalla	1927/43	6 273		5 522	23	751	Bortleid 197 dekar
Myran	Nærøy	1957	550		—	—	550	Bortleid 550 dekar
Sundøyfeltet	Leirfjord	1958	3 200		42	—	3 158	
Holmstaddalen	Sortland	1933	4 394		3 928	24	466	
Oshaugdalen	Sortland	1938	1 184		—	—	1 184	
Skagmyr	Hadsel	1943	736		—	—	736	
Jørstad	Bø	1938	1 155		160	—	995	
Middagsfjell	Andøy	1954	3 626		—	—	3 626	
Buksnes- og Forfjorddalen	Andøy	1942/44	14 662		184	—	14 478	Se nedenfor ¹⁾
Finnsæter	Kvæfjord	1937	1 379		—	—	1 379	
Eldre felter, i alt 46 i 33 kommuner		1912/62	108 015		107 774	440	241	Mindre restarealer er ledig
			241 162		178 406	611	62 756	

Merknader: ¹⁾ Solgt 1 bruk (167 dekar) i 1981, innkjøpt 450 dekar i 1981, forøvrig korrigerte arealoppgaver.

²⁾ Bortleid 480 dekar. Klausulert 732 dekar (neddemning/forsumping), ekspropriet 52 dekar, solgt 100 dekar i 1983.

³⁾ Merareal 88 dekar ved makebytte i 1983, solgt 60 dekar i 1983, klausulert 4228 dekar (fredning) i 1983.

NISK, ble det lagt ut og opparbeidet et forsøksfelt med over 60 treslagstyper for å prøve vekst og overvintringsegenskaper m.v. Hele feltet er på 20 dekar. Herav ble 5 dekar tilplantet med 1025 planter i 1984. De resterende 15 dekar skal tilplan-tes i 1985. Lebeltene, som er plantet tid-ligere, ble overgjødslet i 1984.

Det er i meldingsåret bygd ferdig 665 m jordbruks- og utmarksvei. Dette etter pålegg av Jordskifteverket for å imøte-komme krav fra grunneierene i henhold til avtaler ved innjøpet av feltet. En del kanaler, grøfter og stikkrenner som ble skadet ved en intens regnværsløp i 1983, ble reparert siste året.

Holmstaddalen, Sortland kommune, Nordland

På dette feltet ble det i 1984 gjennomført to mindre jordskiftesaker, som begge angår grensebestemmelser og rettighet-sordninger.

Oshaugdalen, Sortland kommune, Nordland

Her ble en sak vedr. grensefastsetting påbegynt i 1984. På grunn av visse for-hold måtte saken utsettes til 1985.

Sundøyfeltet, Leirfjord kommune, Nordland

I 1984 ble det gravd 2420 m kanaler på ialt 4 bruksparseller. Dette er supplerin-ger av eldre kanalplaner.

Det ble tilplantet 11 dekar med 2600 planter etter en tilleggsplan til eldre lebel-ter. I likhet med Forfjorddalen er det også her opparbeidet og tilplantet et forsøksfelt på 5 dekar. Her er det utsatt 1000 planter av 40 treslagstyper. Hele feltet er på 9,4 dekar. Det har samme formål som feltet i Forfjord. De resterende 4,4 dekar av for-søket skal tilplantes i 1985.

På Sundøyfeltet er det bygd 60 m ny

vei og ferdiggruset 424 m jordbruksvei på bruksparsell nr. 6.

Hauglandfeltet, Aukra kommune, Møre og Romsdal

Et leplantingsprosjekt omfattende 320 dekar fordelt på 5 bruk ble for storparten grøftet og bearbeidet i 1984. En del av arealet ble dessuten tilplantet med ialt 12 000 planter. Maskinarbeidet er utført med egen maskin.

Aspås/Blikåsfeltet, Gjemnes kommune, Møre og Romsdal

Her har selskapets Brøyt grave- og dyr-kingsmaskin med maskinkjører Reidar Skarseth utført dyrkingsarbeid og grøf-ting på henholdsvis 55 og 38 dekar. Det er gravd 160 m kanal. Dyrkingsarbeidet er utført for de to bureiserne på feltet. Begge brukene går nå mot ferdigstilling.

Smølafeltene, Møre og Romsdal

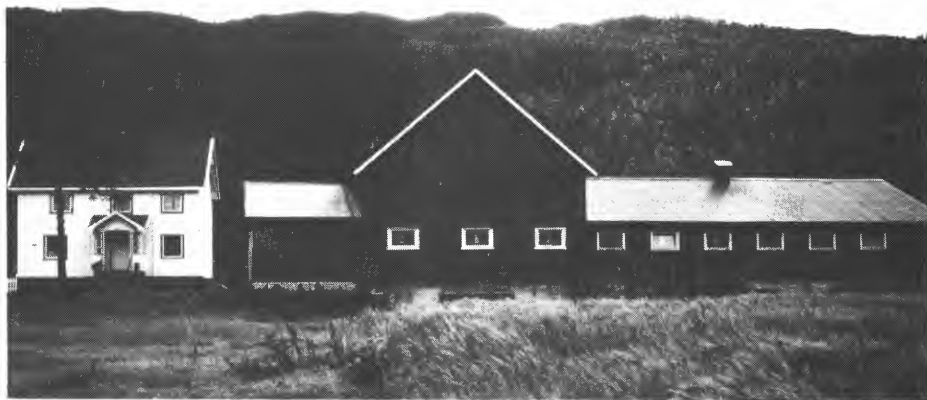
Selskapet har ikke hatt maskinvirksomhet igang her i 1984. Oppbyggingen av de to nyeste brukene, Iversen og Holten-Dyrnes, har gått programmessig. Jord-dyrkingen er kommet langt og husbyg-ging pågår for fullt.

*

Selskapets maskin i Møre og Romsdal har også i 1984 vært i arbeid utenom sel-skapets egne felter. Vi kan spesielt nevne et større arbeid på Glomset i Skodje som ble gjort ferdig i 1984. Arbeidet på dette feltet, som er på 29 dekar, har pågått i tre år. Forholdene har ikke tillatt kontinuer-lig fremdrift. Det var her særdeles dyp, bløt og løs myrjord.

Feltene i Trøndelag

Virksomheten på feltene i Trøndelag har i hovedsak omfattet forskjellige tilsynsar-beider.

Bureisningsbruket Skogmo på Seterlifeltet i Rissa. Ny driftsbygning er på plass.

Fot. O. Lie

På Nerskogen i Rennebu kommune har grensegangsforretninger krevd mye arbeid. Ialt 5300 m grenselinjer er fastlagt og merket på nytt. Jordskifteverket har ytet selskapet meget verdifull bistand i denne sammenheng.

Det har dessuten vært nødvendig med signalisering av en rekke grensemerker for flyfotografering vedr. økonomisk kartverk.

På Aursjødalmyrene i Verran og Rissa kommuner har selskapet gitt økonomisk støtte og foretatt undersøkelser for flere forsøk med forskjellige nydyrkingsmetoder.

En betydelig aktivitet med bruksutbygging foregår på feltene i Trøndelag. En ser mange bruk med to våningshus og nye tilbygg til driftsbygningene, eller også helt nye driftsbygninger. Det er ofte i forbindelse med generasjonsskifte at omfattende bruksutbygging settes igang.

Anleggsvirksomhet i selskapets regi har ikke foregått i Trøndelag.

Feltene i Trysil, Hedmark

Selskapet har ikke hatt egen anleggsvirksomhet i Trysil siste året. Derimot har flere av bureisnerne både i Tøråslia og Rysjølia hatt stor aktivitet med nydyrking og husbygging. I Tøråslia er det ialt nydyrket ca. 80 dekar og gjort etterarbeid på 30 dekar. De brukene som ble startet i slutten av 1970-årene er nå stort sett kommet i normal drift, mens utbyggingen er igang på to bruk som ble startet 1981–82.

I Rysjølia er det tre eldre bureisningsbruk som nå er i utvikling som utbygging bruk. Her ble det høsten 1984 bygget en jordbruksvei for selskapets regning.

På et eldre bureisningsbruk i Østby foregår det bygging av ny driftsbygning. Utvidelse av jordbruksarealet står for tur også på dette bruket.

Sluttbemerkninger

Den omtalen av selskapets virksomhet som en her har gitt, bygger for en stor del på opplysninger fra selskapets ansatte. Meldingen viser at selskapet har hatt et aktivt år, med mange interessante arbeidsoppdrag. Det er undersøkelser og planlegging som dominerer virksomheten.

Vi kan registrere noen endringer i forhold til tidligere år i oppgavens faglige karakter. Selskapet har i sterkere grad blitt engasjert til undersøkelser og planlegging av tiltak for bedring av dreneringen på dyrket jord. Det samme gjelder også saker med sikte på senking eller regulering av mindre vassdrag for å hindre oversvømmelser og forsumpning. Ofte er det ikke tatt hensyn til myrdybde og undergrunnens utforming ved planlegging av dreneringen. Synkingen i myrslagene har dermed medført sammenbrudd av drens-systemene.

Økningen i antall henvendelser om assistanse til dreneringsprosjekter ser vi som et resultat av selskapets aktivitet og opplysningsvirksomhet om dyrkajordas kulturtilstand. Selskapet har nå gjennom 2-3 år lagt spesiell vekt på disse spørsmål. Vi mener at dette vil bli en enda viktigere arbeidsoppgave i årene som kommer.

Forsøksvirksomheten har gjennom en rekke år vært behandlet som en aktuell

sak for selskapet. Det er i samarbeid med flere andre institusjoner, bl.a. institutter ved NLH og lokale forskningsstasjoner, gjort henvendelser til Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd om igangsetting av forskningsprosjekter både på myr og visse typer mineraljord. Når det gjelder myr er det spesielt pekt på problemer med setninger og jordsvinn på torvjord med ikke dyrkbar undergrunn.

Vi kan imidlertid nå konstatere at det foreligger forslag om et omfattende forskningsprosjekt i myr dyrking. Det norske jord- og myrselskap har tilbudt sin medvirkning til gjennomføring av dette prosjektet som vi håper blir støttet med midler fra NLVF.

Selskapet har som nevnt, hatt et godt samarbeide med landbruksmyndighetene. En har merket seg de signaler som blir gitt om de forskjellige faglige spørsmål og forsøkt å tilpasse virksomheten ut fra disse signalene.

Det har vært en nær kontakt mellom den offentlige veiledningstjenesten og selskapet. Vi tror dette er nyttig for begge parter. Selskapet har ved kontakt med den ytre fagetat kunnet orientere sin virksomhet til de mest aktuelle områder.

Til slutt en takk til alle for godt samarbeid.

Hellerud i Skedsmo 5. mars 1985